

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Факультет економіки і підприємництва

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Допущено до захисту

“ _____ ” _____ 2023 р.

Зав. кафедри, к.е.н., доцент

_____ Прокопчук О.Т.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
МАГІСТРА
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
РИНКУ АГРОСТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ**

Виконала – студентка 2 курсу,
групи 22 м-ф
освітньої програми «Фінанси, банківська
справа та страхування»
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа
та страхування

ЧЕРНИШ Вікторія Юріївна

Науковий керівник – к.е.н., доцент

БОНДАРЕНКО Наталія Вікторівна

Умань -2023

*Реферат
на кваліфікаційну роботу:*

Сучасний стан та перспективи розвитку ринку агостраховання України
студентки факультету економіки і підприємництва

Уманського національного університету садівництва Черниш В.Ю.

Наукові джерела по-різному оцінюють стан та перспективи розвитку ринку агостраховання України. Отже, у цьому дослідженні, яке складається із трьох розділів, використовується інформація з наукових статей та узагальнених даних комерційних банків і Національного банку України.

Загальний об'єм роботи складає 46 сторінок. Робота містить 6 рисунків та 13 таблиць. Кількість використаних джерел становить 36 наукових праць та Інтернет-ресурсів.

Мета кваліфікаційної роботи полягає в комплексному дослідженні ринку агостраховання з метою отримання нових наукових знань та розробки рекомендацій щодо підвищення його ефективності.

Для проведення аналізу щодо покращення ринку агостраховання були використані різноманітні методи дослідження, включаючи метод аналізу та синтезу; метод порівняльного аналізу; метод експертних оцінок.

У першому розділі роботи розкрито теоретичні основи ефективності агостраховання, зокрема визначено поняття ефективності, її складові та фактори, що впливають на неї. У другому розділі роботи проведено оцінку результативності агостраховання в Україні, зокрема проаналізовано динаміку обсягів страхових премій, сплачених на ринку агостраховання в Україні, структуру ринку агостраховання за видами страхування, а також показники діяльності страхових компаній на ринку агостраховання в Україні. У третьому розділі роботи розглянуто перспективи розвитку ринку агостраховання в Україні, зокрема проаналізовано основні тенденції розвитку ринку агостраховання в Україні, а також розроблено рекомендації щодо підвищення ефективності розвитку ринку агостраховання в Україні.

Анотація

У кваліфікаційній роботі розглянуто сучасний стан та перспективи розвитку ринку агостраховання в Україні. За результатами дослідження встановлено, що ринок агостраховання в Україні є відносно молодим і розвивається досить динамічно. Визначено, що для підвищення ефективності розвитку ринку агостраховання необхідно взяти таких заходів, як забезпечення ефективної державної підтримки розвитку агостраховання, удосконалити нормативно-правову базу та розвивати страховий ринок в Україні.

Ключові слова: агостраховання, аграрний сектор, страховий захист, страховий захист. страховий платіж, страховий випадок, страхова сума.

The Summary

The qualification paper examines the current state and prospects of development of the agricultural insurance market in Ukraine. The study found that the agricultural insurance market in Ukraine is relatively young and is developing quite dynamically. It is determined that in order to increase the efficiency of the development of the agricultural insurance market, it is necessary to take such measures as providing effective state support for the development of agricultural insurance, improving the regulatory framework and developing the insurance market in Ukraine.

Keywords: agricultural insurance, agricultural sector, insurance protection, insurance coverage, insurance payment, insured event, insured amount.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА І ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ	8
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН, ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	16
2.1. Системні детермінанти функціонування страхового ринку України.....	16
2.2. Оцінка показників агрострахування в Україні.....	27
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	32
ВИСНОВКИ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43

ВСТУП

Сільське господарство є однією з найважливіших галузей економіки України. Воно забезпечує значні надходження до бюджету, робочі місця та є експортним потенціалом країни. Однак ця сфера діяльності характеризується високим ступенем ризику. Це пов'язано з тим, що на успіх сільськогосподарського виробництва впливають різноманітні фактори, зокрема погодні та кліматичні, які не завжди можна контролювати.

Найбільш ефективним інструментом управління сільськогосподарськими ризиками є агрострахування. Однак в Україні система агрострахування недосконала. Вона характеризується нерозвиненою інфраструктурою та нормативно-правовою базою. Як наслідок, обсяг надання страхових послуг у цій сфері є незначним.

Отже, регулювання системи страхування сільськогосподарських культур є важливою передумовою ефективного розвитку аграрного сектору економіки. Це дозволить поліпшити взаємодію страхових компаній та товаровиробників, а також підвищити рівень залучення агрострахування в Україн

Мета кваліфікаційної роботи полягає в комплексному дослідженні цього ринку з метою отримання нових наукових знань та розробки рекомендацій щодо підвищення його ефективності.

Для досягнення поставленої мети дослідження необхідно вирішити такі завдання:

- розглянути сутність страхового ринку з точки зору різних наукових шкіл та підходів;
- розглянути структуру страхового ринку, виділивши її основні елементи та охарактеризувати особливості функціонування страхового ринку;
- охарактеризувати структуру страхового ринку України за видами страхування та проаналізувати показники діяльності страхових компаній на страховому ринку України;

- оцінити показники агрострахування в Україні;
- визначити основні стратегічні вектори розвитку страхового ринку України;
- проаналізувати заходи щодо реалізації стратегічних векторів розвитку страхового ринку України.

Об'єктом дослідження є процес агрострахування в Україні, який спеціалізується на захисті сільськогосподарських підприємств та їхніх ресурсів від ризиків, пов'язаних із природними явищами, надзвичайними подіями, технічними збоями, а також іншими можливими загрозами, що можуть виникнути у виробничому та експлуатаційному процесах агросектору.

Предметом дослідження є всі аспекти функціонування ринку агрострахування в Україні. Це включає в себе аналіз структури та динаміки ринку, особливостей страхових продуктів для агросектору, ефективності страхових програм, взаємодії між страховиками та сільськогосподарськими підприємствами, а також вплив регулюючого середовища та законодавства на ринок агрострахування.

До основних методів, які будуть використовуватися в процесі дослідження, можна віднести: для вивчення сутності та основних функцій агрострахування, а також для аналізу сучасного стану та тенденцій розвитку ринку агрострахування в Україні – метод аналізу та синтезу; для порівняння різних видів агрострахування, а також для порівняння стану ринку агрострахування в Україні з іншими країнами – метод порівняльного аналізу; для аналізу обсягів та структури страхових платежів на ринку агрострахування в Україні, а також для прогнозування розвитку ринку агрострахування в Україні – метод статистичного аналізу; для отримання інформації про особливості агрострахування в Україні, а також про проблеми та перспективи розвитку ринку агрострахування в Україні – метод експертних оцінок.

Інформаційна база для написання кваліфікаційної роботи включає в себе наступні джерела інформації:

- наукові праці з галузі агрострахування є найважливішим джерелом інформації для написання кваліфікаційної роботи. Вони містять теоретичні основи агрострахування, а також результати досліджень сучасного стану та перспектив розвитку ринку агрострахування в Україні та інших країнах.

- нормативно-правові акти, що регулюють діяльність страхового ринку в Україні, є важливим джерелом інформації для написання кваліфікаційної роботи. Вони містять правові норми, які визначають порядок функціонування ринку агрострахування в Україні

- статистичні дані про стан ринку агрострахування в Україні є важливим джерелом інформації для написання кваліфікаційної роботи. Вони дозволяють проаналізувати обсяги та структуру страхових платежів, а також інші показники діяльності ринку агрострахування.

- інформаційні матеріали страхових компаній, що надають послуги з агрострахування, можуть містити цінну інформацію про особливості діяльності цих компаній, а також про їхні пропозиції щодо агрострахування.

- матеріали періодичних видань, що присвячені питанням агрострахування, можуть містити актуальну інформацію про стан ринку агрострахування в Україні та в світі.

- інтернет-ресурси можуть містити широкий спектр інформації про агрострахування, включаючи наукові статті, статистичні дані, інформаційні матеріали страхових компаній та інші джерела інформації.

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА І ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ

Страхування в Україні має давню історію, що сягає часів Київської Русі. У давньоруському праві, зокрема в «Руській правді», містяться елементи договору страхування цивільної відповідальності. У Радянському Союзі страхування було монополізовано двома державними компаніями: Держстрахом та Індержстрахом. Ці компанії здійснювали страхування всіх видів ризиків, а їхня діяльність регулювалася державою.

Після розпаду СРСР у 1991 році в Україні розпочалася демонополізація страхування. Було дозволено створення недержавних страхових компаній.

У 1993 році був прийнятий Декрет Кабінету Міністрів України «Про страхування», який встановив правові основи діяльності страхових компаній в Україні. Декрет передбачав створення системи державного регулювання страхової діяльності, а також визначав вимоги до статутного капіталу страхових компаній та їхнього фінансового стану. У 1996 році був прийнятий Закон України «Про страхування», який замінив Декрет. Закон суттєво розширив права та обов'язки страхових компаній, а також підвищив вимоги до їхньої діяльності. У 2001 році був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про страхування», який вніс додаткові зміни до страхового законодавства України. Зокрема, законом було збільшено мінімальний розмір статутних капіталів страхових компаній, розширено межі їхнього інвестування, а також удосконалено систему державного регулювання страхової діяльності. У 2018 році був прийнятий Податковий кодекс України, який запровадив нові правила оподаткування страхової діяльності. Зокрема, кодекс встановив ставки податку на прибуток для страхових компаній та порядок їхнього оподаткування.

Сьогодні страховий ринок в Україні є відносно молодим, але він активно розвивається. У 2023 році обсяг страхових премій в Україні склав близько 100 мільярдів гривень.

Основні тенденції розвитку страхового ринку в Україні: зростання обсягів страхових премій; збільшення кількості страхових компаній; поширення нових видів страхування; удосконалення системи державного регулювання страхової діяльності.

Страховий ринок в Україні має значний потенціал для подальшого розвитку. Забезпечення належного розвитку страхового ринку є важливим завданням для підвищення рівня економічної безпеки та добробуту населення України.

Страхування виникає від суспільних та економічних потреб людства. Економічна обґрунтованість страхового захисту пояснюється необхідністю створення такої галузі, яка накопичує фінансові ресурси для компенсації збитків, що виникають внаслідок подій, шкідливих для здоров'я, життя та матеріального благополуччя. Сфера страхування невід'ємна від фінансового ринку, вимагаючи адміністративно-економічної підтримки на довгостроковій перспективі.

Страхування представляє собою потужну фінансово-кредитну систему, аналогічну банківській, і зростає у значущості з розвитком ринкових відносин і конкурентної боротьби. Великі інвестиційні ресурси та стратегії економічного та соціального захисту населення формуються завдяки страхуванню.

Страхування виступає як довгостроковий джерело інвестицій, і його еволюція є поступовим та тривалим процесом, що залежить від динаміки розвитку підприємств та змін у економіці.

В економічних дослідженнях вчені висловлюють різні тлумачення поняття «страховий ринок», відсутня є єдина точка зору щодо його визначення. Це поняття включає дві ключові категорії: «ринок» і «страхування».

Категорію «ринок» розглядають як інститут або механізм, який об'єднує продавців і покупців з метою торгівлі товарами, роботами та послугами і формує ціни на ринку через взаємодію попиту і пропозиції [1]. Ринок

розглядається як система, де сторони можуть досягти оптимальних результатів і задовольнити свої інтереси [2]. Вчені Я. Олійник та І. І. Субачов визначають ринок як механізм, що надає можливість покупцям і продавцям визначати кількість товарів і послуг, встановлювати ціни і досягати максимальних результатів для суспільства [4, с. 12].

Категорію «страхування» розглядають як форму економічних відносин. Це включає захист майнових прав і інтересів фізичних та юридичних осіб, забезпечення економічної стабільності, інвестування тимчасово вільних коштів в економіку за рахунок страхового фонду та інших ресурсів страховика [3].

У своїх трудах С. Осадець досліджує страховий ринок з урахуванням простору, в якому взаємодіють страхові компанії, страхові посередники, страхувальники та організації страхової інфраструктури, такі як об'єднання та асоціації, активні на ринку [17].

В. Д. Базилевич розглядає страховий ринок як складову фінансового ринку, де формується попит та пропозиція на страхові послуги, а сам об'єкт угоди – це страховий захист [14].

В економічній літературі існує точка зору, що поняття «страховий ринок» входить в ширше поняття «страхове господарство». Страхове господарство тлумачиться як економічні відносини, які виникають у зв'язку з виробництвом, обміном, розподілом та споживанням страхових послуг [5].

Взагалі страховий ринок розглядається як специфічна соціально-економічна структура, що представляє собою систему взаємодії суспільних, економічних, фінансово-економічних і грошових відносин. Він є формою зв'язку між учасниками страхових правовідносин, окремою сферою послуг, об'єднанням страхових компаній, частиною фінансового ринку, а також механізмом функціонування сукупного страхового фонду в економічному середовищі страхових компаній [6].

Після аналізу наукових праць вчених з-за кордону та в Україні, що стосується роз'яснення терміну "страховий ринок", було виявлено, що основні терміни можна класифікувати наступним чином (див. рис. 1.1).

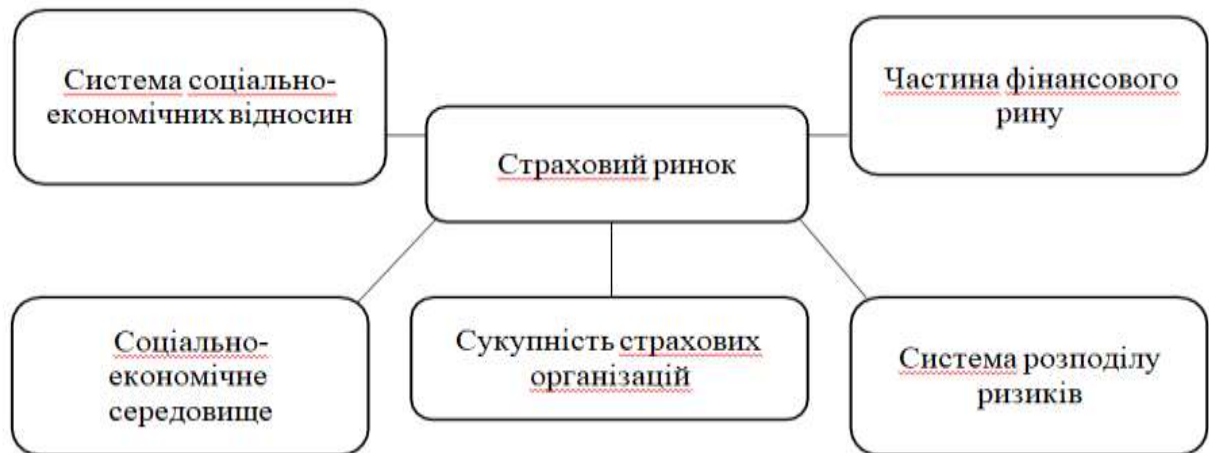

Рис.1.1. Ключові базиси терміну «страховий ринок»

Щодо еволюції страхового ринку України, основні принципи його розвитку можна визначити наступним чином: – мотивація учасників ринку – держава створює сприятливі умови для зацікавленості страховиків у наданні послуг, а також для виявлення інтересу фізичних та юридичних осіб у страхових послугах; – довіра – основний принцип ґрунтується на матеріальній та моральній відповідальності страховиків перед страхувальниками. Надійний правовий захист страхувальників є ключовим елементом цього принципу; – стабільність – держава встановлює зрозумілі та ефективні правила для забезпечення ефективного та стабільного функціонування страхового ринку – обмеження державного впливу – держава втручається в діяльність страховиків лише в контексті формування статутних капіталів, контролю за платоспроможністю, оподаткування та встановлення правил обліку страхових резервів; – верховенство права – юридичне упорядкування страхової діяльності базується на принципах правової держави; – конкретність – держава створює сприятливі умови для розвитку страхового ринку, гарантуючи страхувальникам та страховикам вільний вибір видів страхування; – системність – забезпечується

узгодженість планів реформування страхового ринку з іншими галузями економіки [15].

На поточному етапі розвитку страхового ринку реалізуються різноманітні взаємопов'язані функції, які можна класифікувати на основні та додаткові (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Класифікація функцій страхового ринку

Основні функції	
1. Контрольна	Забезпечення контролю за проведенням страхових операцій.
2. Ризикова	Передбачає матеріальну відповідальність страхових компаній за наслідки ризику, вказаного в договорі страхування.
3. Накопичувальна	Проявляється у деяких видах страхування (страхування життя, ренти, пенсії) з урахуванням інвестиційного доходу протягом дії договору.
4. Превентивна	Забезпечення фінансування заходів для зменшення страхового ризику та попередження страхових випадків.
Додаткові функції	
1. Інвестиційна	Вкладання тимчасово вільних коштів страховика в інші види діяльності для отримання прибутку.
2. Компенсаційна	Відшкодування збитків при настанні страхового випадку.
3. Соціальна	Здійснення страхування за допомогою надання додаткових соціальних послуг.
4. Консалтингова	Надання консалтингових послуг одними учасниками ринку для інших.
5. Організаційна	Організація взаємовідносин між страховиками та страхувальниками.

Ці функції взаємодіють і визначають комплексні можливості та вплив страхового ринку на різні аспекти економіки та соціального захисту.

Після докладного аналізу можна визначити важливі компоненти страхового ринку, які є необхідними для його ефективного функціонування. Ці складові є необхідними для стабільного та ефективного функціонування страхового ринку, сприяючи розвитку взаємовідносин між учасниками та забезпеченню страхового захисту.

Структура страхового ринку в Україні виявляється унікальною, включаючи різні суб'єкти та об'єкти, такі як страхові продукти, які активно

впроваджуються. Зовнішнє оточення страхового ринку визначається взаємодією з державними елементами фінансової системи та міжнародними зв'язками, що реалізуються через фінансові перетоки (табл. 1.2) [8].

Таблиця 1.2

Складові страхового ринку

Складові	Опис
1. Суб'єкти страхових відносин	Включають страхувальників, страховиків і страхові посередники, які активно взаємодіють при укладанні та виконанні страхових угод.
2. Об'єкти страхування з споживчою вартістю	Охоплюють об'єкти, які мають конкретну вартість, і застрахованість їх дозволяє забезпечити захист від можливих ризиків.
3. Потреба в страхових послугах та продуктах	Виражає реальну необхідність клієнтів у забезпеченні захисту своїх інтересів через укладання страхових угод та використання відповідних страхових продуктів.
4. Можливість прийняття рішень про участь в страховій угоді	Відображає можливість сторін у страхових відносинах визначати свій ступінь участі та обирати оптимальні рішення стосовно страхового покриття.

Структура страхового ринку – це взаємозв'язки між учасниками страхового ринку, які виникають та розвиваються в процесі страхування.

Таблиця 1.3

Внутрішня структура страхового ринку

Структурні Елементи	Основні Учасники	Опис
Страховики	Юридичні особи, які здійснюють страхову діяльність	Організації, що укладають договори страхування та надають страхові послуги
Страхувальники	Фізичні особи, які укладають договори страхування та сплачують страхові внески	Особи, що здійснюють страховий захист для захисту своїх інтересів
Інфраструктурні Елементи	Основні Учасники	Опис
Страхові Посередники	Особи, що сприяють укладанню договорів страхування між страховиками та страхувальниками	Агенти, брокери та інші посередники, що відіграють роль у фасилітації страхових угод
Не Страхові Посередники	Особи, що надають послуги, пов'язані зі страхуванням, але не є страховими посередниками	Юридичні та фізичні особи, які, хоча й не безпосередньо укладають угоди, проте взаємодіють із страховиками
Об'єднання Страховиків	Добровільні об'єднання страховиків, створені для захисту їхніх інтересів	Групи, які спільно працюють для захисту інтересів своїх учасників на ринку страхування

Об'єктами на страховому ринку є страхові послуги або продукти, які неодмінно входять у його функціональний склад. Забезпечення страховим захистом є їхньою споживчою вартістю, а вартість страхового продукту відображається у страховому тарифі. Цей тариф формується на основі конкурентної взаємодії, де страхові компанії вирішують цінові аспекти, враховуючи співвідношення пропозицій та попиту на свої послуги [9].

Таблиця 1.4

Складові та види страхового ринку

Вид страхування	Об'єкт страхування	Страховальники	Економічне призначення
Особисте	Майнові інтереси, пов'язані з життям, здоров'ям, пенсією та працездатністю людини	Фізичні особи	Заощадження та ризикова функція
Майнове	Майнові інтереси, пов'язані з користуванням, володінням та розпорядженням майном	Фізичні та юридичні особи	Відшкодування збитків у разі страхового випадку
Відповідальність	Майнові інтереси, пов'язані з відшкодуванням шкоди особі або майну та збитку юридичній особі	Фізичні та юридичні особи	Відшкодування заподіяної шкоди та заборгованості
Види особистого страхування			
Страхування від нещасних випадків			
Медичне страхування			
Страхування життя			
Види майнового страхування за соціальними групами населення і формою власності			
Приватне, орендне, державне, громадянське			
Види майнового страхування за групами ризику			
Сільськогосподарське страхування від посухи, граду та інших стихійних лих			
Майнове страхування від стихійного лиха та вогневих ризиків			
Страхування транспортних засобів від крадіжок, аварій та стихійних лих			
Страхування тварин від нещасних випадків та на випадок хвороби			
Види страхування відповідальності			
Відшкодування заподіяної шкоди			
Заборгованість			

Агросстрахування в Україні має свою історію, яка розпочалася більше 12 років тому. Однак, за цей час галузь не змогла досягти значних успіхів. Можна визначити основні тенденції розвитку ринку агросстрахування в Україні: частка застрахованої площі залишається незначною (в межах до

10%). Це пов'язано з тим, що агрострахування є відносно дорогим для сільськогосподарських підприємств, а рівень поінформованості про нього серед фермерів залишається низьким; кількість постачальників послуг, що пропонують агрострахування, після різкого зменшення майже не змінюється. Це пов'язано з тим, що державна підтримка агрострахування була припинена у 2009 році, що призвело до відсутності субсидій для фермерів; число укладених договорів агрострахування має нерівномірну динаміку. У періоди економічних криз кількість договорів зменшується, а в періоди економічного зростання збільшується; обсяг агрострахових премій у національній валюті має різкі коливання. Це пов'язано з девальвацією національної валюти.

Уряд України планує вжити заходів для розвитку агрострахування, зокрема, запровадити державні субсидії для фермерів, які укладають договори агрострахування.

.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН, ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

2.1. Системні детермінанти функціонування страхового ринку України

Всі аспекти життєдіяльності економіки та людини тісно пов'язані зі сферою страхування. Розвиток страхового ринку є необхідною складовою соціально-економічного прогресу країни. В умовах соціально-економічного розвитку країни розвивається і страховий ринок. Розвиток цього ринку визначається інтересами країни, оскільки він призводить до покращення соціального захисту населення, зменшення навантаження на державний бюджет за рахунок компенсації збитків, сприяє перерозподілу державних відшкодувань на страхові виплати.

Ефективність страхового ринку визначається його здатністю вирішувати різноманітні проблеми, що стоять перед економікою держави. На сьогодні страховий ринок України, хоча пройшов стадію формування, все ще перебуває на етапі розвитку. Покриття страхового поля в Україні оцінюється експертами лише на рівні 3-5%, в той час як в країнах Європейського Союзу цей показник перевищує 90%. Це свідчить про значні невикористані резерви у розвитку страхового ринку в Україні, ефективне використання яких сильно залежить від функціонування національної економіки [6].

Фактори взаємодіють між собою і впливають на розвиток страхового ринку в цілому. Так, наприклад, економічний розвиток країни сприяє зростанню страхового ринку, оскільки зростають доходи населення і збільшується попит на страхові послуги. Соціальні фактори також відіграють важливу роль у розвитку страхового ринку, оскільки від них залежить рівень обізнаності населення про страхові послуги і їх користь. Політичні фактори можуть як сприяти, так і гальмувати розвиток страхового ринку, залежно від політичної ситуації в країні. Юридичні фактори забезпечують правову основу для функціонування страхового ринку і захисту прав його учасників.

Технологічні фактори сприяють розвитку страхового ринку, оскільки дозволяють автоматизувати страхові процеси і зробити їх більш ефективними. У цілому, системні детермінанти функціонування страхового ринку України впливають на його розвиток у позитивному або негативному напрямку. Зниження впливу негативних факторів і посилення впливу позитивних факторів сприятимуть подальшому розвитку страхового ринку в Україні.

Таблиця 2.1

Показники розбудови та розвитку страхового ринку

Показники Розбудови	Опис
Обсяг страхової премії	Сума всіх страхових внесків, зібраних страховиками за певний період часу.
Щільність страхування	Співвідношення страхової премії до кількості населення.
Проникнення страхування	Відношення страхової премії до ВВП (валового внутрішнього продукту).
Співвідношення страхової виплати і суми страхової премії	Розрахунок відношення виплачених страхових сум до зібраних премій.
Показники Розвитку	Опис
Численність укладених страхових договорів	Кількість активних угод між страховиками та страхувальниками.
Численність страхових компаній	Кількість активних страхових компаній на ринку.
Об'єм страхових платежів	Загальна сума грошей, сплачених за страхові послуги у певний період.
Частка видів страхування	Розподіл страхових угод за видами страхування.
Величина статутного фонду	Розмір капіталу, який страхові компанії зобов'язані мати згідно зі законом.
Рівень капіталізації ринку	Відношення загального капіталу страхового ринку до його рівня активів.
Об'єм страхових виплат	Сума грошей, виплачених страховиками страхувальникам у зв'язку зі страховими випадками.
Сконцентрованість ринку	Міра того, наскільки ринок сконцентрований у руках великих компаній.
Структура страхових платежів	Розподіл страхових платежів за різними категоріями чи видами страхування.
Обсяг перестрахового та страхового сегменту ринку	Розподіл ринку на страховий та перестраховий сегменти.

Важливим показником ефективності операцій страхового ринку є рівень проникнення чи глибини ринку страхування, а також важливим є оцінка

впливу страхування на економічний та соціальний розвиток країни. Цей показник визначається як відношення страхової премії до ВВП, що надає можливість здійснити оцінку рівня розвитку страхового ринку в Україні (табл. 2.2) [19].

Таблиця 2.2

Частка страхових премій у ВВП, %

Роки	Співвідношення страхових премій до ВВП, %	
	Валові страхові премії	Чисті страхові премії
2018	1,5	1,1
2019	1,5	1,1
2020	1,5	1,0
2021	1,4	1,0
2022	1,3	1,0

У розвинених країнах світу виявляється високий рівень проникнення страхування, на відміну від України, де цей показник значно менший. Наприклад, у Великобританії він складає 15%, у США – 10%. Аналізуючи дані у Таблиці 2.1, в Україні рівень проникнення в середньому становить лише 1,5% за період з 2018 по 2019 рік. Починаючи з 2020 року, цей рівень поступово зменшується. Практично доцільним для розвитку страхового ринку вважається показник на рівні 7-8% [9].

При аналізі відношення суми страхової премії до страхових виплат у державі видно, що рівень страхових виплат коливається в межах 24-27% (табл. 2.3), тоді як в розвинених країнах цей показник становить 61-91%. Це свідчить про наявність в Україні розвинутої «схемної» системи страхування, де більший відсоток страхових виплат є показником меншої фінансової стійкості країни [4]. Також слід відзначити негативний тренд у зменшенні рівня страхових виплат, спостеріганий з 2018 по 2020 рік. Однак позитивним є той факт, що з 2021 року рівень страхових виплат почав зростати, і до 2022 року він склав 27,2% [9].

Аналізуючи ключові показники розвитку страхового ринку, виявлено, що загальна кількість страхових компаній систематично зменшується з кожним наступним роком.

Динаміка рівня страхових виплат на страховому ринку України

Роки	Валові страхові премії, млн. грн.	Валові страхові виплати, млн. грн.	Рівень страхових виплат, %
2018	29736,0	8100,5 /27	27,2
2019	35 170,3	8839,5 /25	25,1
2020	43 431,8	10536,8 /24	24,3
2021	49 367,5	12863,4 /26	26,1
2022	53 001,2	14 338,3 /27	27,1

За даними, представленими у таблиці 2.3, у 2022 році на страховому ринку функціонує 233 страхові компанії, із них 210 спеціалізуються на різних видах страхування, а 49 зосереджені на страхуванні життя. Важливо відзначити, що більшість (90%) страхового ринку України становлять компанії, які працюють у сегменті «non-life» [9]. Динаміка обсягів страхових премій та виплат проявляє нестабільність та велику чутливість до економічної ситуації в країні. Оскільки значна частина фінансових ресурсів учасників страхування утримується на банківських депозитних рахунках, галузь страхування сильно залежить від обставин у банківському секторі України [9]. Отримані валові страхові премії, які страховиками отримано в результаті перестрахування та під час страхування ризиків на початку 2022 року, склали 53 001,2 мільйонів гривень. Це на 23 265,2 мільйонів гривень більше, ніж у 2018 році [9].

Згідно з даними таблиці 2.4, у 2022 році на страховому ринку України спостерігалася позитивна динаміка розвитку. Так, обсяг валових страхових премій зріс на 7,4%, а обсяг чистих страхових премій - на 15,0%. У той же час, кількість страхових компаній скоротилася на 17,1%, а рівень чистих виплат упав до 35,5%.

Одним із основних факторів, які сприяли зростанню страхового ринку, є економічне зростання в Україні. У 2022 році ВВП України зріс на 3,4%, що призвело до збільшення доходів населення і підвищення попиту на страхові послуги.

Динаміка показників розвитку страхового ринку України, млн. грн

Показники	2018р.	2019р.	2020р.	2021р.	2022р.	Темп			
						2018/ 2019	2019/ 2020	2020/ 2021	2021/ 2022
1. Кількість страхових компаній, у т. ч.:	361	310	294	281	233	-14	-5,2	-4,4	-17,1
-СК "non-Life"	312	271	261	251	210	-13,1	-3,7	-3,8	-16,3
-СК "Life"	49	39	33	30	23	-20,4	-15,4	-9,1	-23,3
2. Активи по балансу	60729,1	56075,6	57381	63493,3	63866,8	-7,7	2,3	10,7	0,6
3. Статутний капітал	14474,8	12661,6	12831,3	12636,6	11066,1	-12,5	1,3	-1,5	-12,4
4. Страхові резерви	18376,3	20937,6	22864,4	26975,6	29558,8	13,9	9,2	18	9,6
5. Валові страхові премії	29736,0	35170,3	43431,8	49367,5	53001,2	18,3	23,5	13,7	7,4
6. Чисті страхові премії	22354,9	26463,8	28494,4	34424,3	39586,0	18,4	7,7	20,8	15,0
7. Валові страхові виплати	8100,5	8839,5	10536,8	12863,4	14338,3	9,1	19,2	22,1	11,5
8. Рівень валових виплат, %	27,2	25,1%	24,3%	26,1%	27,1%	-	-	-	
9. Чисті страхові виплати	7602,8	8561,0	10256,8	12432,6	14040,5	12,6	19,8	21,1	12,9
10. Рівень чистих виплат, %	34,0%	32,3%	36,0%	36,1%	35,5%	-	-	-	

Також, позитивний вплив на розвиток страхового ринку мало впровадження в Україні нових страхових продуктів, таких як страхування від нещасного випадку, страхування відповідальності, страхування майна.

Однак, скорочення кількості страхових компаній є негативним явищем, оскільки може призвести до зменшення конкуренції на ринку і підвищення цін на страхові послуги. У цілому, можна зробити висновок, що страховий ринок України в 2022 році розвивався позитивно, але існують певні ризики, які можуть негативно вплинути на його подальший розвиток.

Станом на 2022 рік страхові резерви зросли на 2 583,2 мільйона гривень у порівнянні з аналогічним періодом 2021 року. Технічні резерви на кінець 2022 року складають 19 285,1 мільйонів гривень, що на 1 644,6 мільйона гривень більше, ніж за відповідний період попереднього року. Резерви зі страхування життя складають 1 016,9 мільйонів гривень, що на 1,4

мільйона гривень менше, ніж у попередньому році. Узагальнено, страхові резерви виросли на 9,6% за 2022 рік, технічні резерви збільшилися на 8,5%, а резерви зі страхування життя зменшилися на 0,1% [99].

Приріст страхових резервів визначається обсягом діяльності страхової компанії. Динаміка цього показника відображає процеси на страховому ринку, оскільки створення страхових резервів відбувається за рахунок страхових премій, тобто коштів від страхувальників. Для підтвердження цього висновку проведемо аналіз динаміки валових страхових премій та страхових резервів (табл. 2.5) [19].

Таблиця 2.5

Співвідношення динаміки страхових премій і страхових резервів

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Страхові резерви, млн. грн.	18376,3	20936,7	22864,4	26795,6	29558,8
і страхові премії, млн.грн.	29736,0	35170,3	43431,8	49367,5	53001,2
Співвідношення страхових резервів і валових страхових премій, %	61,8	59,5	52,6	54,3	55,8

Згідно з даними таблиці 2.5, у 2022 році на страховому ринку України спостерігалось зростання співвідношення страхових резервів і валових страхових премій. Це означає, що страхові компанії накопичують більше резервів для забезпечення виконання своїх зобов'язань перед страхувальниками.

Такий тренд є позитивним, оскільки він свідчить про стабілізацію страхового ринку і підвищення рівня надійності страхових компаній.

Однак, слід зазначити, що співвідношення страхових резервів і валових страхових премій залишається нижчим, ніж у більшості розвинених країн. Це пов'язано з тим, що в Україні страховий ринок все ще перебуває на початковому етапі розвитку.

Розміри надходжень валових страхових премій і виплат за 2018 - 2022 рік, та станом на 31.12.2019 р. показано на рисунку 2.1.

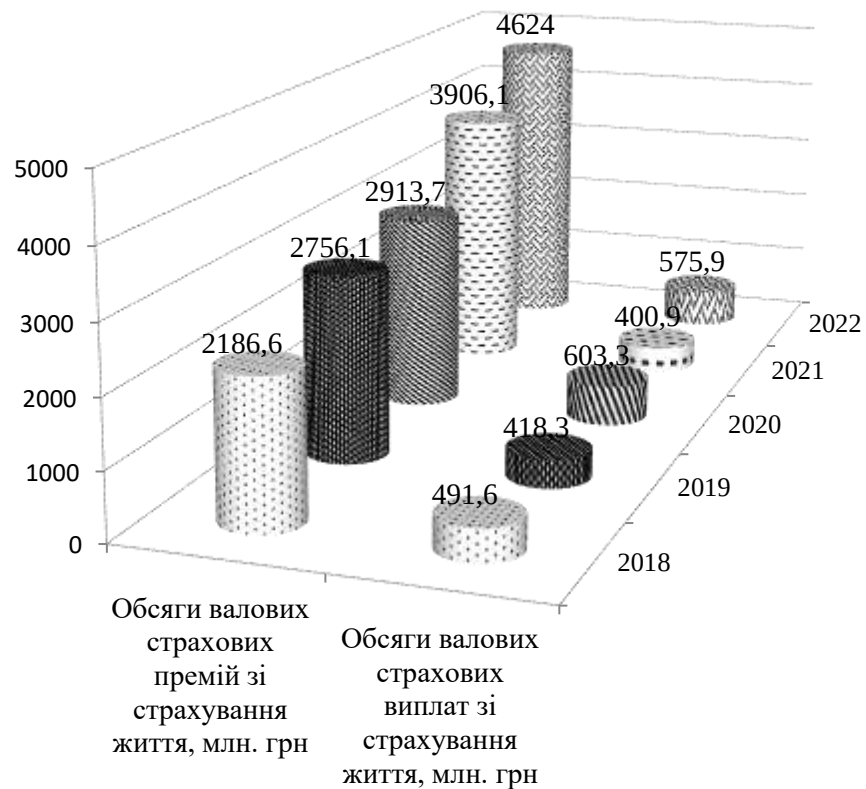

Рис. 2.1. Динаміка страхових виплат та премій зі страхування життя

Найбільший обсяг валових страхових премій у 2022 році припадає на страхування майна (36,4%), за ним йдуть страхування життя (26,8%), страхування від нещасних випадків (16,9%) та страхування відповідальності (13,9%). Страхування майна є найбільш популярним видом страхування в Україні, оскільки воно забезпечує захист майна від пошкодження або знищення внаслідок різних подій, таких як пожежа, стихійні лиха, крадіжка тощо. Страхування життя є другим за популярністю видом страхування в Україні, оскільки воно забезпечує фінансову підтримку сім'ї у разі смерті застрахованої особи. Страхування від нещасних випадків є популярним видом страхування серед молодих людей, оскільки воно забезпечує фінансову підтримку у разі травми або інвалідності. Страхування відповідальності є обов'язковим для деяких видів діяльності, наприклад, для перевізників, власників автотранспорту тощо.

Станом на 31 грудня 2022 року величина страхових виплат фізичним

особам складала 30,7%, що на 1,5 відсоткових пункта менше у порівнянні з показниками на 31 грудня 2021 року (рис. 2.2).

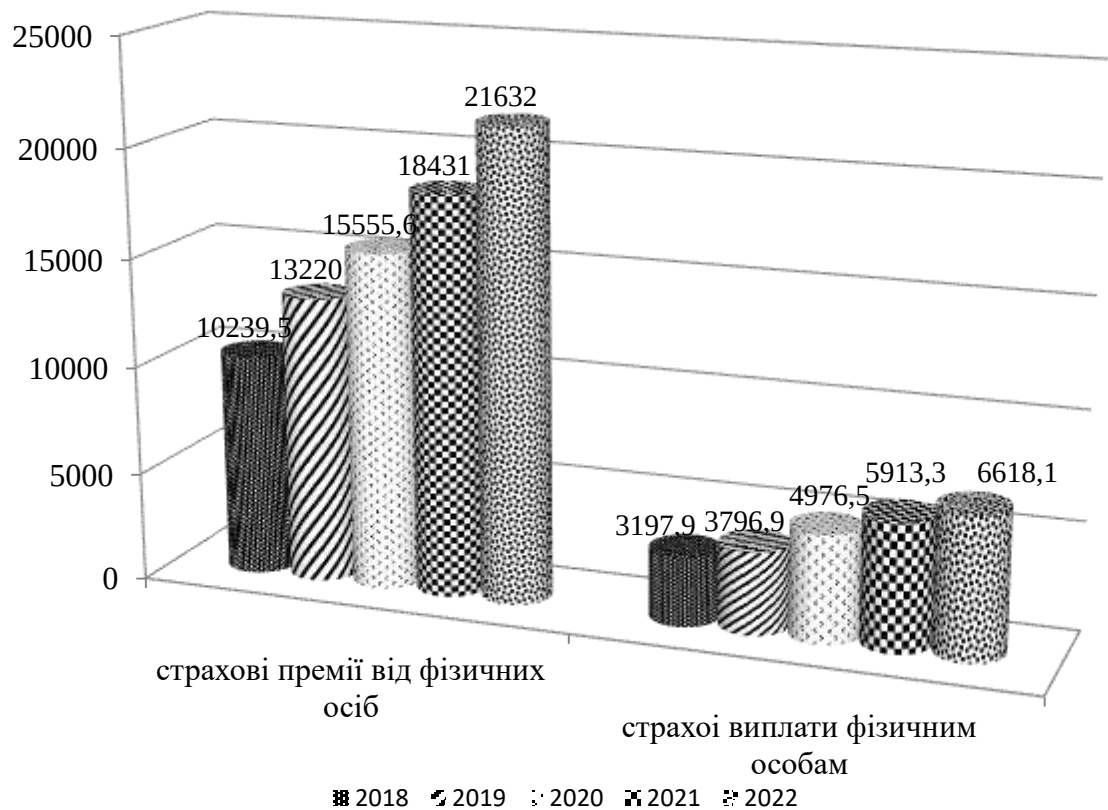

Рис. 2.2. Динаміка страхових платежів, виплат у секторі страхування фізичних осіб

Найбільший сегмент страхового ринку в Україні займає страхування майна (36,4%). Це пов'язано з тим, що страхування майна є найбільш популярним видом страхування в Україні. На другому місці за обсягом страхових премій знаходиться страхування життя (26,8%). Цей сегмент ринку характеризується стабільним зростанням. Третій сегмент страхового ринку займає страхування від нещасних випадків (16,9%). Цей сегмент ринку також характеризується зростанням, але менш значним, ніж у сегменті страхування життя. На четвертому місці за обсягом страхових премій знаходиться страхування відповідальності (13,9%). Цей сегмент ринку характеризується відносно невеликим обсягом, але він зростає з кожним роком. Інші види страхування (1,8%) займають незначний сегмент страхового ринку.

Станом на 31 грудня 2022 року обсяг загальних активів страхових компаній склав 63 866,8 мільйонів гривень, що є на 0,6% більше, ніж в аналогічний період попереднього року [9].

Кількість активів, які визначаються згідно зі статтею 31 Закону України "Про страхування", зросла на 3 943,5 мільйонів гривень або 9,8% порівняно з аналогічним показником станом на 31 грудня 2021 року і склала 69,7% від загальних активів страхових компаній. Станом на 31 грудня 2021 року активи, вказані відповідно до статті 27 Закону України "Про страхування", склали 40 666,4 мільйонів гривень, а станом на 31 грудня 2022 року - 44 609,8 мільйонів гривень.

Причини збільшення страхових резервів та зменшення активів та загальних активів, які визначені законодавством, включають бойові дії на сході України та анексію Автономної Республіки Крим, що призвело до втрати активів, а також проведення переоцінки активів за справедливою вартістю, що призвело до зростання страхових резервів [9].

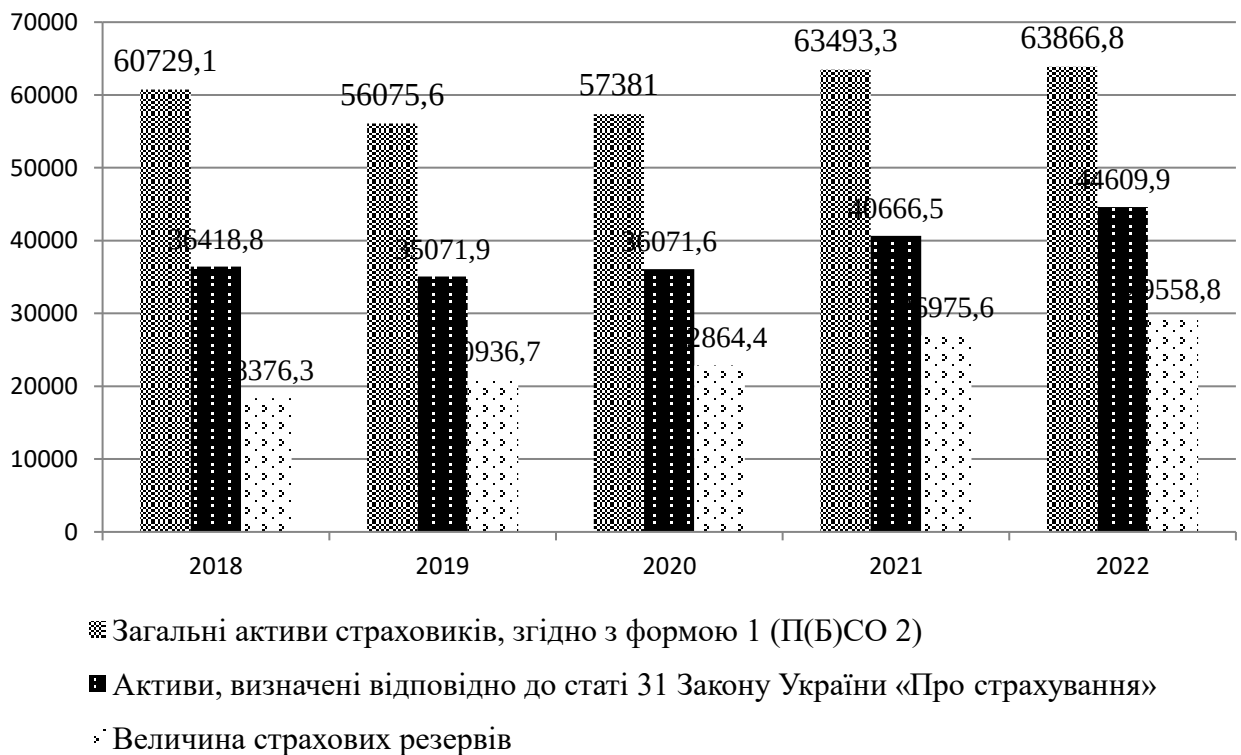

Рис. 2.3. Динаміка обсягів страхових активів та резервів страховиків

Діаграма показує, що найбільший обсяг валових страхових премій у 2022 році припадає на страхування майна (36,4%), за ним йдуть страхування життя (26,8%), страхування від нещасних випадків (16,9%) та страхування відповідальності (13,9%). Динаміка обсягу валових страхових премій за видами страхування в 2022 році має наступні тенденції: загальний обсяг валових страхових премій зріс на 7,4%; обсяг валових страхових премій зросла у всіх видах страхування, за винятком страхування відповідальності, де він зріс лише на 0,8%; найбільше зростання обсягу валових страхових премій спостерігається у страхуванні від нещасних випадків (21,1%). Ці тенденції свідчать про позитивний розвиток страхового ринку в Україні.

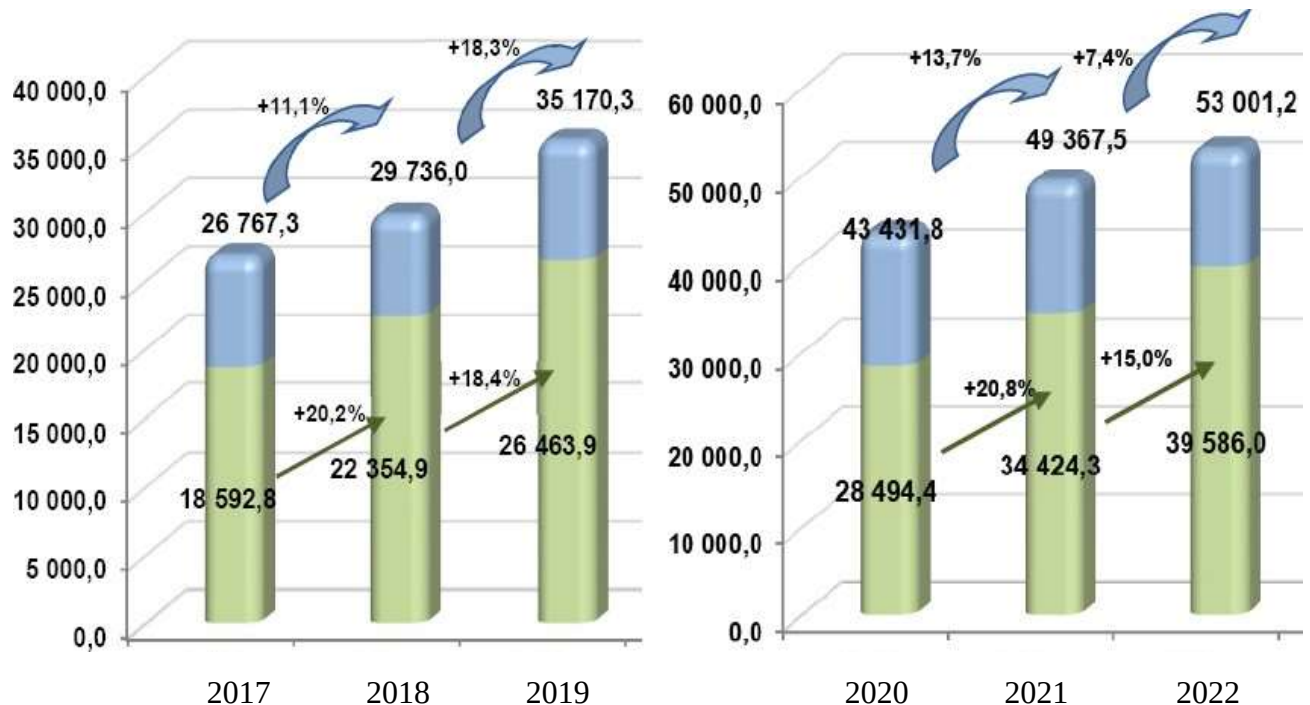

Рис. 2.4. Еволюція страхових премій на страховому ринку України

Проаналізувавши показники страхового ринку України у 2022 році, можна зробити висновок, що хоча кількісні показники мають тенденцію до зростання, проте інституційні та функціональні характеристики страхового ринку України в загальному не відповідають прагненням світових страхових ринків та дійсним потребам економіки, що обумовлює його сповільнення у глобальному процесі створення світової фінансової системи.

Основними проблемами, які утримують розвиток страхового ринку України, є:

- недосконала нормативно-правова база. Законодавство у сфері страхування в Україні потребує вдосконалення для забезпечення захисту прав споживачів страхових послуг, підвищення рівня відповідальності страхових компаній та створення сприятливих умов для розвитку страхового ринку.

- несприятлива політична та економічна ситуація в країні. Війна в Україні, економічні санкції, інфляція та інші фактори негативно впливають на стан економіки та, відповідно, на розвиток страхового ринку.

- малий рівень забезпеченості страхових вкладень. У структурі страхових активів України переважають грошові кошти, а частка інвестицій у реальний сектор економіки є незначною. Це знижує ефективність використання страхових коштів та ускладнює виконання страховими компаніями своїх зобов'язань перед страхувальниками.

- недостатність фінансового забезпечення населення. Дохід населення України є відносно низьким, що обмежує його можливості для придбання страхових послуг.

- низький рівень володіння інформацією про можливості страхового ринку і стан та відсутність довіри населення до страхових компаній. Недостатня інформованість населення про переваги страхування та недостатня довіра до страхових компаній є серйозною перешкодою для розвитку страхового ринку.

- відсутність достатньої кількості кваліфікованих фахівців у цій галузі. Недостатня кількість кваліфікованих кадрів у галузі страхування ускладнює розвиток страхового ринку та надання якісних страхових послуг.

- неповна відповідність сучасного стану страхового ринку тенденціям розвитку світового страхового ринку. Страховий ринок України не відповідає європейським стандартам і тенденціям розвитку світового страхового ринку.

- невідповідність ролі та місця страхування завданням, які стоять перед Україною в сучасних умовах формування ринкової економіки. Страховий ринок України не виконує повною мірою свою роль як

інструменту фінансового захисту населення та бізнесу.

– знецінення національної валюти. Знецінення національної валюти негативно впливає на фінансовий стан страхових компаній та ускладнює виконання їх зобов'язань перед страхувальниками.

2.2. Оцінка показників агрострахування в Україні

Агрострахування розвивається в усьому світі як основний інструмент управління ризиками для сільськогосподарського сектору. Це пов'язано з тим, що погодні умови та інші природні ризики можуть мати значний негативний вплив на сільськогосподарське виробництво, що може призвести до втрат урожаю, зниження продуктивності праці та навіть банкрутства сільськогосподарських підприємств.

Агрострахування – це вид страхування, який захищає сільськогосподарських товаровиробників від фінансових втрат, спричинених погодними умовами та іншими природними ризиками. Агрострахування розвивається в усьому світі як основний інструмент управління ризиками для сільськогосподарського сектору. Це пов'язано з тим, що погодні умови та інші природні ризики можуть мати значний негативний вплив на сільськогосподарське виробництво, що може призвести до втрат урожаю, зниження продуктивності праці та навіть банкрутства сільськогосподарських підприємств. Агрострахування може захищати сільськогосподарських товаровиробників від таких ризиків: – погода: посуха, повені, град, заморозки, буревії, урагани тощо; – хімічні речовини: забруднення ґрунту, води, повітря пестицидами, добривами тощо; – боротьба зі шкідниками та хворобами: хвороби рослин, шкідники, паразити тощо; – зміни клімату: підвищення температури, зміна опадів тощо.

Агрострахування може бути як добровільним, так і обов'язковим. У деяких країнах, наприклад, у США, страхування сільськогосподарських культур є обов'язковим для фермерів, які отримують фінансову підтримку від

держави. Агрострахування має ряд переваг для сільськогосподарських товаровиробників: захищає від фінансових втрат, спричинених погодними умовами та іншими природними ризиками; сприяє стабілізації доходів сільськогосподарських підприємств; заохочує інвестиції в сільськогосподарський сектор.

Агрострахування є важливим інструментом для розвитку сільськогосподарського сектору в усьому світі. Воно допомагає сільськогосподарським товаровиробникам захищатися від негативного впливу погодних умов та інших природних ризиків, що сприяє стабілізації доходів та розвитку сільськогосподарського виробництва.

Таблиця 2.6

Дані щодо страхування сільськогосподарських культур в Україні у 2021р.

Культура	Кількість договорів	Площа, га	Страховасума, млн грн	Страхові премії, млн грн	Середня ставка премії, %	Сума премії, грн/га
Озима пшениця	453	414538	3142,99	111,88	3,6	270
Озимий ріпак	241	95401	396,64	12,05	3	126
Кукурудза	89	70209	1529,97	61,32	4	874
Соняшник	61	36747	374,01	5,29	1,4	144
Озимий ячмінь	24	9417	40,38	1,45	3,6	155
Соя	21	7139	112,51	2,38	2,1	333
Озиме жито	20	5866	32,70	1,09	3,3	186
Ярий ячмінь	13	3661	54,85	0,85	1,6	233
Цукровий буряк	11	4790	119,96	6,08	5,1	1270
Горох	11	3632	22,92	0,56	2,5	156
Яра пшениця	6	2841	23,49	0,54	2,3	189
Сорго	2	1107	6,30	0,13	2,1	119
Гречка	2	215	2,31	0,10	4,5	486
Квасоля	1	1403	48,70	0,63	1,3	451
Яре жито	1	136	0,51	0,03	6,5	242
Овочі, сад	1	43	5,10	0,02	0,5	567
Всього	957	657145	5913,34	204,42	3,5	311

Дані таблиці 2 показують, які основні сільськогосподарські культури були застраховані в Україні в останні роки. Найбільш популярними видами сільськогосподарських культур, які були застраховані в Україні в 2021 році, є: зернові культури, овочі, інші культури. Ці культури є найбільш

поширеними в Україні та мають важливе економічне значення.

Загалом у 2021 році було застраховано 657145 га сільськогосподарських культур на суму 5913,34 млн грн. Найбільшою за сумою застрахованою культурою була кукурудза (1529,97 млн грн), за нею йшли озима пшениця (3142,99 млн грн), соняшник (374,01 млн грн) та озимий ріпак (396,64 млн грн). З таблиці видно, що в Україні найбільше поширене страхування зернових культур, таких як озима пшениця, кукурудза та озимий ріпак. Ці культури є важливими для української економіки та забезпечують значну частину доходів сільськогосподарських підприємств.

Таблиця 2.7

Рейтинг страховиків на ринку страхування сільгосппродукції у 2021 р.

№	Назва страховика	Кількість говорів,штук	Страхові премії, млн. грн.	Страхові виплати,млн. грн.	Рівень виплат, %
1	Універсальна	152	129,84	0,002	0,00
2	PZU Україна	306	41,20	19,86	48,21
3	Країна	84	20,88	0,17	0,82
4	Інго Україна	137	20,69	2,64	12,74
5	УАСК	21	12,01	1,46	12,19
6	Аска	108	9,24	57,64	623,65
7	АХА страхування	82	8,56	0,68	7,94
8	Брокбізнес	30	5,76	10,73	186,18
9	Гардіан	25	3,00	0,00	0,00
10	Кредо	н\д	2,87	0,00	0,00
11	Арсенал страхування	н\д	2,56	0,05	1,96
12	ПрАТ УПСК	н\д	0,93	0,03	3,10
13	ТАС СГ	5	0,69	0,07	10,35
14	Провідна	н\д	0,62	0,23	37,86
15	Оранта-Січ	1	0,23	0,02	7,48
16	Здорово	5	0,82	0,58	н\д
17	Аско ДС	1	н\д	н\д	н\д
18	Теком	н\д	0,02	н\д	н\д
Всього		957	204,45	94,01	45,98

Страхування цих культур допомагає захистити сільськогосподарських товаровиробників від фінансових втрат, спричинених погодними умовами та іншими природними ризиками. Це сприяє стабілізації доходів сільськогосподарських підприємств та розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні.

Українська аграрно-страхова компанія (УАСК) виступає лідером на

ринку агостраховання, здійснюючи його на найвищому рівні в портфелі – 62,86%. Для УАСК агостраховання є ключовою галуззю в їхньому бізнесі. На другому місці розташувалася страхова компанія «Універсальна», з питомою вагою агостраховання в їхньому портфелі на рівні 20,03%. Страхова компанія «Гардіан» займає третє місце із часткою агостраховання в портфелі, що складає 7,59%, а страхова компанія «Країна» розміщується на четвертому місці з показником 6,81%. З іншого боку, сильні гравці ринку, такі як «ТАС СГ» та «Провідна», відзначаються значеннями всього 0,07% і 0,08% відповідно. Іншими словами, страхові компанії повністю не використовують наявні ринкові можливості для агострахового бізнесу.

Для того, щоб краще зрозуміти, які фактори впливають на страхові премії, ми побудуємо економіко-математичну модель. Ця модель буде включати аналіз взаємної залежності факторів на основі таблиць Пірсона для парних кореляцій. Для побудови моделі ми використали дані таблиці 1 для 2005-2017 років. Цільовим показником у моделі буде страхові премії за агострахованням (млн грн, Y), а факторами будуть такі показники ринку: випуск продукції рослинництва (млрд. грн., X_1); рівень рентабельності рослинництва (% , X_2); частка застрахованої площі (% , X_3); кількість постачальників агостраховання (X_4); кількість договорів агостраховання (X_5); рівень виплат (% , X_6); середня тарифна ставка (% , X_7).

Спочатку ми дослідили розподіл наведених факторів і побудували матрицю парних коефіцієнтів кореляції. Ця матриця показує, які фактори мають тісний прямий або обернений зв'язок. Ми виключили фактори, які мають високий коефіцієнт кореляції (понад 0,8 або менше -0,8), оскільки вони дублюють один одного. Ми також виключили фактори, які мають слабкий зв'язок з результируючим показником Y .

У результаті залишилося лише два фактора, які можуть впливати на страхові премії: випуск продукції рослинництва у фактичних цінах (X_1); кількість договорів агостраховання (X_5).

Ця модель може бути записана у лінійній формі як:

$$Y = -19,111 + 0,313 X_1 + 0,029 X_5$$

Детальний аналіз моделі показує, що коефіцієнт множинної регресії становить 0,70. Це означає, що лише 70% варіації результативного показника (страхових премій) можна пояснити факторами, включеними в модель. Коефіцієнт детермінації (R^2) становить 0,49. Це означає, що 49% варіації результативного показника можна пояснити факторами, включеними в модель. Стандартна похибка моделі становить 44,51. Це означає, що середня помилка прогнозу становить 44,51 млн грн. На основі цих показників можна зробити висновок, що залежність між результативним показником та факторами є незначною. Це означає, що модель не може точно прогнозувати страхові премії.

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку страхового ринку характеризується його цифровізацією. Цей процес є необхідною вимогою сучасності, оскільки він дозволяє страховим компаніям відповідати на виклики посилення конкуренції, зростання вимог з боку споживачів і регуляторів, а також розвитку технологій.

Завдяки цифровізації страхові компанії можуть пропонувати своїм клієнтам нові послуги та продукти, а також підвищувати якість обслуговування. Наприклад, вони можуть надавати віддалені сервіси врегулювання збитків, продавати страхові продукти онлайн і використовувати мобільні додатки.

Цифровізація страхового ринку також сприяє його відкритості та прозорості. За допомогою цифрових технологій клієнти можуть легко отримати інформацію про страхові компанії та їхні продукти.

Дослідження вчених підтверджують, що цифровізація має позитивний вплив на розвиток страхового ринку. Вона дозволяє страховим компаніям підвищувати ефективність своєї діяльності, а також збільшувати свою конкурентоспроможність.

Ось деякі конкретні приклади цифровізації страхового ринку:

1. Страхові компанії пропонують клієнтам можливість оформити страховий договір онлайн.
2. Страхові компанії використовують мобільні додатки для надання своїх послуг.
3. Страхові компанії використовують штучний інтелект для оцінки ризиків та розробки страхових продуктів.

Цифровізація страхового ринку є невідворотним процесом, який буде продовжуватися в майбутньому. Вона сприятиме розвитку страхового ринку та підвищенню його ефективності.

Питання цифровізації активно обговорюються в наукових колах, особливо за кордоном, в Україні ця тема все ще недостатньо вивчена. Зокрема, не достатньо досліджень присвячено діджитал-технологіям, які використовуються вітчизняними страховиками, і тенденціям, які вони формують на страховому ринку.

Наразі в Україні існує єдиний підхід до розуміння цифровізації в сфері страхування. Зазвичай, під цим поняттям українські вчені розуміють використання цифрових технологій у зовнішніх та внутрішніх процесах страхової компанії. На поточний момент в сегменті страхування використовуються передові цифрові технології, які деталізовані у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Сучасні діджитал-технології страхового ринку

Технологія	Механізм використання та застосування на страховому ринку
Вебсайт	Сукупність веб сторінок, що є доступною в мережі Інтернет, які об'єднані за змістом і навігацією під єдиним доменним ім'ям. На сайтах розміщуються окремі елементи діджитал-технології: страховий калькулятор, оплата «онлайн», магазин страхових послуг, посилення намотільні додатки
Соціальна мережа	Інтернет-програма, яка допомагає окремим особам спілкуватися та встановлювати зв'язки між собою, використовуючи набір інструментів
Чат-бот	Комп'ютерна програма, яка розроблена на основі нейромереж і веде розмову за допомогою слухових або текстових методів
Веб форум	Додаток для організації спілкування відвідувачів вебсайту; термін відповідає змісту вихідного поняття «форум»; форум пропонує набір розділів для обговорення; робота форуму полягає у створенні користувачами тем у розділах і подальшому обговоренні всередині цих тем; окремо взята тема, по суті, є тематичною гостьовою книгою
Відео телефонія	Технологія, що надає можливість прийому та передачі аудіо та відеосигналів користувачам у різних місцях для спілкування між ними в режимі реального часу
Відеохостинг	Сервіс, що надає послуги з розміщення відеоматеріалів на певну тематику
Хмарні технології	Послуги, що включають надання дискового простору для розміщення інформації на сервері та надає можливість зберігати свої дані, ділитися з ними в разі потреби та спільно редагувати й обробляти інформацію
Телематика	Технічний пристрій, основним завданням якого є формування інформації про стиль поведінки водія за кермом. Ця інформація в онлайн-режимі передається страховій компанії, результатом цього може бути пропозиція індивідуального страхового тарифу
Автоматизовані системи перевірки достовірності страхових полісів	Комп'ютерні програми з широкою базою даних, які надають змогу перевірити достовірність страхового договору та термін його дії

Одним з перших аспектів цифрової трансформації на страховому ринку України є створення та наповнення інформацією офіційних веб-сайтів страхових компаній. Я пропоную визначити частку страхових компаній на вітчизняному ринку, які вже мають офіційні веб-сайти. Для проведення аналізу був використаний перелік страхових компаній, який було взято з Державного реєстру фінансових установ на 15 січня 2020 року, і включає 232 страхові компанії, з них 22 спеціалізуються на страхуванні життя (див. таблицю 3.2).

Таблиця 3.2

Частка страхових компаній, які мають офіційні сайти в Україні

Показник	Кількість страхових компаній	Кількість страхових компаній, які мають офіційні веб-сайти	Частка страхових компаній, які мають офіційні веб-сайти, %	Частка страхових компаній, які не мають офіційних вебсайтів, %
Загальна кількість страхових компаній	233	188	81	21
Страхові компанії «non life»	211	180	84	16
Страхові компанії «life»	21	9	37	65

На сучасному етапі легко знаходити офіційний веб-сайт будь-якої діючої страхової компанії за допомогою пошукових систем, таких як Google та інші. Аналізуючи офіційні веб-сайти страхових компаній, можна зауважити, що приблизно 20% страхових компаній, зареєстрованих в Україні, поки не мають своїх онлайн-присутностей. Зазначимо, що в цьому відсотковому співвідношенні частка страхових компаній, які не мають офіційних веб-сайтів, в області страхування життя становить значно вище, досягаючи 64%, порівняно із зареєстрованими "life" страховими компаніями.

Саме наповнення інформацією офіційного веб-сайту страховика відіграє ключову роль у формуванні уявлення про надані ним страхові послуги. Зазвичай у діючої української страхової компанії можна виявити такі розділи на її офіційному веб-сайті:

- «головна сторінка», де можна швидко отримати інформацію про види

страхування, якими вона займається, та особливості своєї діяльності;

– «про компанію, де розташована інформація про історію страховика, ліцензії страхової компанії, її участь у різних об'єднаннях, рейтингові агентства та отримані рейтинги. Цей розділ служить для представлення діяльності страхової компанії. Тут часто розміщена інформація про звітність страхової компанії за останні роки, керівництво, наглядову раду, філії та представництва.

Невдовзі пристосування правил страхування, які містять обмежену інформацію про страхові послуги, стане доступним для клієнтів. З аналізу веб-сайтів страхових компаній видно, що лише 12% з них надають правила страхування. Зазвичай не всі пересічні громадяни, які укладають страхові угоди, можуть зрозуміти та аналізувати ці правила. Однак під час укладення договору страхування ознайомлення з правилами є необхідним і рекомендованим. Викриття такої інформації допомагає оцінити відкритість конкретної страхової організації.

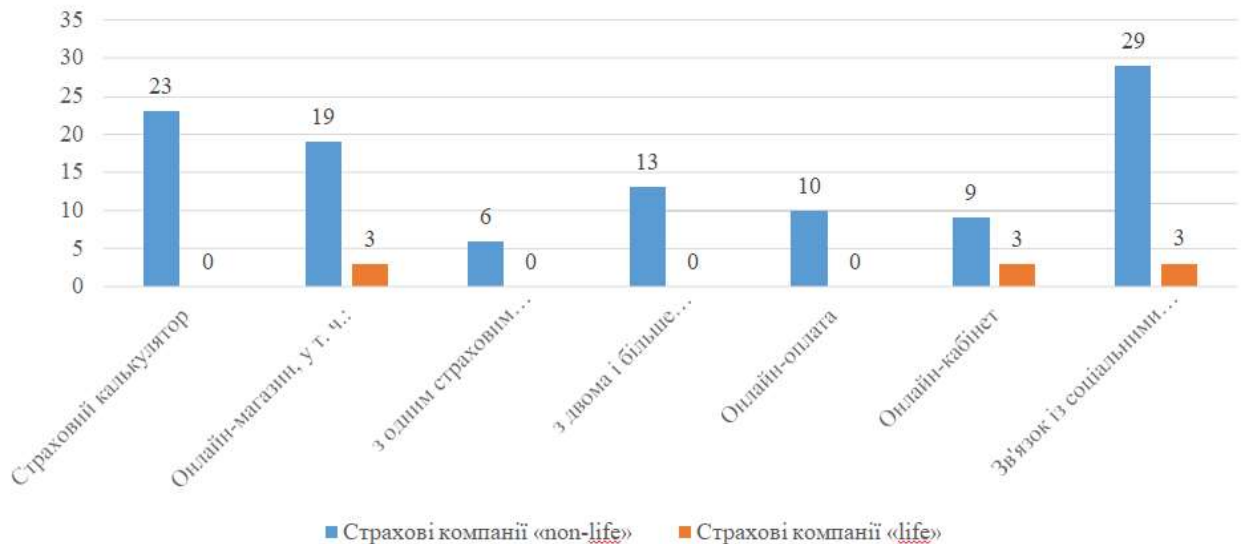

Рис. 3.1 Частка страхових компаній, які використовують елементи діджитал-технології на офіційних веб-сайтах, %

На рис. 3.1 представлені компоненти діджитал-технологій, які використовуються страховою компанією на її офіційних веб-сайтах. Лише 23% страхових компаній, які ризиковано здійснюють страхування, мають

страхові калькулятори на своїх офіційних веб-сайтах. Всі ці компанії впроваджують страхові калькулятори для того, щоб потенційні клієнти мали можливість оцінити вартість страхового полісу онлайн.

Страхові компанії, відповідаючи вимогам часу, інтенсивно розпочали створювати онлайн-магазини, що стали ключовим елементом їхньої діджиталізації. В цих віртуальних магазинах клієнти можуть придбати не лише міжнародний та внутрішній електронний поліс страхування автоцивільної відповідальності, але й здійснити онлайн замовлення на страхування майна, каско, туристів, від нещасних випадків та медичне страхування.

Приблизно 19% страхових компаній у галузі ризикового страхування запровадили онлайн-магазини, проте лише 3% з них належать компаніям із сфери страхування життя. Варто відзначити, що останні належать до страхових груп і мають об'єднані сайти, де є онлайн-магазини та кабінети, але нинішнього моменту купівля договорів страхування життя онлайн в Україні не пропонується жодним страховиком. Опція «онлайн-оплата», яку пропонують страхові компанії, активно впроваджується на страховому ринку і ґрунтується на партнерстві з банківськими установами. Ця послуга є відносно новою, пропонується лише 10% страхових компаній з офіційними веб-сайтами, але швидко набирає популярність серед страхових установ.

Станом на 31 жовтня 2019 року продаж електронних полісів ОСЦПВ досяг 1,03 мільйона договорів, і лідерами в цьому рейтингу стали такі компанії, як ПрАТ «Страхова компанія «ВУСО», ПрАТ «Страхова компанія «ПЗУ Україна», ПрАТ «Українська пожежна страхова компанія», ПрАТ «Княжа військова іншуренс груп», ПрАТ «Страхова компанія «Уніка» [10].

На даний момент тільки 9% страхових компаній мають окремі онлайн-кабінети для своїх клієнтів, де основною можливістю для клієнтів є ознайомлення з актуальним переліком діючих страхових договорів, інформація про терміни оплати страхових премій та історія виплат страхових внесків.

У сучасному світі все більше користувачів Інтернету використовують соціальні мережі, і Україна не є винятком. За 2019 рік кількість користувачів Facebook в Україні зросла на 67%, досягнувши 11 мільйонів осіб [13]. Соціальні мережі стають ефективною рекламною платформою для просування страхових продуктів, а вони використовуються для розміщення акційних пропозицій та інших новин страхових компаній. Наразі лише третина страхових компаній надає посилання на соціальні мережі, відео-платформи та менеджерів. Зокрема, компанії з ризикового страхування використовують ці інструменти на 29%, а страховики, які спеціалізуються на страхуванні життя, використовують їх лише на 3%.

Поступово українські страхові компанії впроваджують хмарні технології, які надають можливість власникам Інтернет-мереж використовувати ресурси серверів та програмне забезпечення як онлайн-сервіс. Хмарні технології дозволяють обробляти дані та виконувати складні обчислення через підключення до Інтернету, забезпечуючи збереження та захист баз даних страхових компаній. Послуги хмарних технологій надаються ІТ-компаніями в основному на платній основі, і прикладом такого використання є діяльність ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА», яка використовує хмарне середовище De Novo.

Використання мобільних пристроїв надзвичайно швидко розширюється і є однією з ключових аспектів діджиталізації, як у всьому світі, так і в Україні. Це призводить до розробки та впровадження мобільних додатків страхових компаній. За міжнародним досвідом, під час обслуговування страхового полісу клієнт може використовувати мобільний додаток для: розрахунку вартості страхового договору; повідомлення про страховий випадок; виклику допомоги у разі необхідності; зв'язку із колцентром страхової компанії; надання інформації щодо збитків, включаючи відео та фото з місця події; відстеження в реальному часі інформації про прийняття рішення щодо страхових виплат [14].

При аналізі веб-сайтів страховиків слід звернути увагу на те, що багато

офіційних веб-сайтів містять посилання на мобільні додатки. Наприклад, такі страхові компанії, як ПрАТ «Княжа військова іншуренс груп», ПрАТ «Страхова компанія «УНІКА», ПрАТ «Інго Україна», ТОВ «Страхова компанія «Грінвуд лайф іншуранс», ПрАТ «Українська акціонерна страхова компанія «Аска» та інші, вже надають такі додатки. Ці додатки дозволяють клієнтам виконувати різноманітні дії, такі як розрахунок вартості страхового договору, запис до лікаря, онлайн-оплата страхової премії, завантаження особистих документів для страхових виплат.

Важливо відзначити, що розвиток та впровадження мобільних додатків у страхову галузь відбувається із великою активністю. За думкою українських дослідників, саме завдяки мобільним додаткам зростає мобільність страхових компаній та прискорюються їх бізнес-процеси [8, с. 78]. Крім того, мобільні додатки можуть надати страховим організаціям значну базу даних для маркетингових досліджень. Однак деякі вчені вказують, що вітчизняні страховики ще не використовують всі технічні можливості мобільних додатків, і тому є значний потенціал для їх подальшого розвитку та впровадження у практику [14].

Ще однією діджитал-технологією, яка поступово впроваджується на українському страховому ринку, є телематика. Телематика у страхуванні полягає в точному визначенні вартості страхового поліса для кожного окремого страхувальника за допомогою технічних пристроїв. Це спеціальна система моніторингу, яка вивчає поведінку страхувальника [11]. У каско – страхуванні є досить високі витрати для споживача. За допомогою телематичних пристроїв страхова компанія може вивчити стиль водіння конкретного водія, що дозволяє зменшити вартість страхового договору. Ці пристрої передають інформацію до хмарного сховища, де вона аналізується і відображається в мобільному додатку. Технології телематики постійно удосконалюються, і на сьогодні вже можна користуватися такими можливостями без встановлення спеціального телематичного пристрою, завантаживши відповідний додаток на смартфон.

Українські страхові компанії, такі як ПрАТ «Українська акціонерна страхова компанія «АСКА», ПрАТ «Страхова компанія «АРКС» страхування», ПрАТ «Акціонерна страхова компанія «ІНГО Україна», вже пропонують аналогічні послуги. Згідно з інформацією вітчизняних страхових компаній, використання телематичних пристроїв може призвести до зниження страхового тарифу на 60% [10].

Ще одним важливим напрямком діджиталізації стало впровадження автоматизованих сервісів перевірки дійсності страхових полісів міжнародного страхування «Зелена карта». Такі системи головним чином встановлюються на пунктах пропуску кордону України.

ВИСНОВКИ

Страховий ринок є важливою складовою фінансового ринку, яка забезпечує захист майнових інтересів фізичних і юридичних осіб від непередбачених ризиків, має позитивну динаміку розвитку, але все ще має значний потенціал для зростання.

Основними тенденціями розвитку страхового ринку в Україні є зростання обсягів страхових премій, збільшення кількості страхових компаній, поширення нових видів страхування та удосконалення системи державного регулювання страхової діяльності.

Для подальшого розвитку страхового ринку в Україні необхідно вжити заходів щодо підвищення довіри населення до страхових компаній, розвитку страхового ринку в регіонах та створення сприятливих умов для розвитку страхового ринку електронних послуг.

Агροстрахування є важливим інструментом для забезпечення сільськогосподарських підприємств від непередбачених ризиків, таких як посуха, град, пожежа та інші стихійні лиха. Однак, розвиток агροстрахування в Україні має низку проблем, зокрема, високу вартість, низький рівень поінформованості про агροстрахування серед фермерів та відсутність державної підтримки.

Уряд України планує вжити заходів для розвитку агροстрахування, зокрема, запровадити державні субсидії для фермерів, які укладають договори агροстрахування. Це сприятиме зниженню вартості агροстрахування та підвищенню рівня поінформованості про нього серед фермерів.

Страховий ринок України має позитивну динаміку розвитку. У 2022 році обсяг валових страхових премій зріс на 7,4%, а обсяг чистих страхових премій - на 15,0%. Найбільший обсяг валових страхових премій у 2022 році припадає на страхування майна (36,4%), за ним йдуть страхування життя (26,8%), страхування від нещасних випадків (16,9%) та страхування відповідальності (13,9%). Кількість страхових компаній скоротилася на

17,1%, що може призвести до зменшення конкуренції на ринку і підвищення цін на страхові послуги. Рівень страхових виплат у 2022 році склав 27,2%, що свідчить про низький рівень розвитку страхового ринку в Україні.

Для подальшого розвитку страхового ринку України необхідно вжити наступних заходів: сприяти зростанню довіри населення до страхових компаній; розвивати страховий ринок у регіонах України; створювати сприятливі умови для розвитку страхового ринку.

Зокрема, для підвищення довіри населення до страхових компаній необхідно: удосконалити законодавство у сфері страхування; покращити нагляд за страховою діяльністю; збільшити прозорість діяльності страхових компаній.

Для розвитку страхового ринку у регіонах України на нашу думку необхідно: розвивати регіональну мережу страхових компаній; запроваджувати програми підтримки страхового бізнесу в регіонах. Створення сприятливих умов для розвитку страхового ринку передбачає: зменшення податкового навантаження на страхові компанії; забезпечення доступу страхових компаній до фінансових ресурсів; створення умов для розвитку страхового ринку електронних послуг.

Сучасний етап розвитку страхового ринку характеризується його цифровізацією. Цей процес є необхідною вимогою сучасності, оскільки він дозволяє страховим компаніям відповідати на виклики посилення конкуренції, зростання вимог з боку споживачів і регуляторів, а також розвитку технологій. Завдяки цифровізації страхові компанії можуть пропонувати своїм клієнтам нові послуги та продукти, а також підвищувати якість обслуговування. Наприклад, вони можуть надавати віддалені сервіси врегулювання збитків, продавати страхові продукти онлайн і використовувати мобільні додатки.

Цифровізація страхового ринку також сприяє його відкритості та прозорості. За допомогою цифрових технологій клієнти можуть легко отримати інформацію про страхові компанії та їхні продукти.

Дослідження вчених підтверджують, що цифровізація має позитивний вплив на розвиток страхового ринку. Вона дозволяє страховим компаніям підвищувати ефективність своєї діяльності, а також збільшувати свою конкурентоспроможність.

Основними тенденціями цифровізації страхового ринку в Україні можна визначити: зростання кількості страхових компаній, які мають офіційні веб-сайти; широке впровадження страхових калькуляторів на офіційних веб-сайтах страхових компаній; розвиток онлайн-магазинів страхових компаній, що дозволяють клієнтам придбати страхові продукти онлайн; впровадження опції «онлайн-оплата» на офіційних веб-сайтах страхових компаній; розвиток мобільних додатків страхових компаній, які дозволяють клієнтам виконувати різноманітні операції з обслуговування страхових договорів; впровадження телематики у страхову діяльність; впровадження автоматизованих сервісів перевірки дійсності страхових полісів міжнародного страхування «Зелена карта».

Виклики цифровізації страхового ринку в Україні можна визначити наступні: нерівномірність розвитку цифровізації страхового ринку; нестача кваліфікованих кадрів у сфері цифрових технологій; недостатня правова база для регулювання цифрових технологій у страховій діяльності.

Рекомендації для розвитку цифровізації страхового ринку в Україні: створення єдиної нормативно-правової бази для регулювання цифрових технологій у страховій діяльності; запровадження пільг для страхових компаній, які впроваджують цифрові технології; розвиток освітніх програм у сфері цифрових технологій для працівників страхових компаній.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний огляд ринку агрострахування України / Інститут аграрної економіки НААН України, 2022. 56 с.
2. Бечко В.П., Улянич Ю.В., Прокопчук О.Т. Особливості страхування аграрних ризиків у країнах світу. Актуальні проблеми економіки. 2014. № 3 (153). С. 46-53.
3. Навроцький С. А. Стан та тенденції розвитку сільськогосподарського страхування. Наука й економіка. 2012. № 1 (25). С. 61-68.
4. Полчанов А.Ю. Агрострахування як складова продовольчої безпеки держави // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2013. № 4. С. 48-57. 4.
5. Прокопчук О.Т. Теоретичні основи регулювання системи страхування в сільському господарстві. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. Умань, 2013. Вип. 82. Ч. 2 : Економіка. С. 197-210.
6. Сахно О.В. Агрострахування в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи // Економіка АПК. 2010. №. 9. С. 14-16.
7. Сахно О.В. Агрострахування як інструмент управління ризиками в агропромисловому комплексі України. Економіка АПК. 2010. № 10. С. 12- 15.
8. Улянич Ю.В., Прокопчук О.Т. Розвиток страхування в агровиробництві. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Вип. 1 (6). Т. 2. Полтава : ПДАА. 2013. С. 250-254.
9. Улянич Ю.В., Прокопчук О.Т., Улянич К.Ф. Зарубіжний досвід страхування аграрних ризиків та доцільність його застосування в Україні. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. – Умань, 2013. Вип. 83. Ч. 2 : Економіка. С. 227-234. 138
10. Шатохін А.М., Прокопчук О.Т. Агрострахування як інструмент управління ризиками сільськогосподарських підприємств. Всеукраїнський

науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки». 2011. №7 [10]. С. 255-259.

11. Музика О. М. Стан та тенденції розвитку страхового ринку України. Науковий вісник НЛТУ. 2009. № 19.2. С. 246-255.

12. Журавка О. С. Теоритичні підходи до визначення сутності інфраструктури ринку страхових послуг. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез XII Всеукр. Наук.-практ. Конф.: у 2 х т. Т. 2. Суми: «УАБС НБУ», 2009. С. 28–30.

13. Плиса В. Й. Страхування: навчальний посібник / В. Й. Плиса. 2-ге вид. К. : Каравела, 2008. 392 с. ISBN 996-8019-50-4.

14. Журавка О. С. Економічний зміст понять, що характеризують страховий ринок та його структуру. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2009. №3(6). С. 208-2012.

15. Горбач Л. М. Страхова справа : навч. посіб. / Л. М. Горбач. - 2-ге вид., випр. К. : Кондор, 2003. 252 с.

16. Журавка О. С. Теоритичні підходи до визначення сутності інфраструктури страхового ринку. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XII Всеукраїнської науково-практичної конференції: у 2 х т. - Т. 2. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ». 2009. С. 28-30.

17. Базилевич В. Д. Страхование: Учебник. 2-е изд., перераб. и доп. К.: МАУП. 2004. 496 с.

18. Бойко О. В. Страховий ринок України: стан і перспективи розвитку: Монографія. К.: Національний університет «Києво-Могилянська академія». 2015. 376 с.

19. Гончаренко Г. В. Страхування: Навчальний посібник. К.: Знання. 2006. 304 с.

20. Олійник Я., Субачов І. І. Економіка: Навч. посіб. 2-е вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. - 528 с.

21. Осадець С. Страховий ринок України: стан і перспективи

розвитку: Монографія. К.: КНУ ім. Т. Шевченка, 2012. 320 с.

22. Панченко В. О. Страховий ринок України: теоретичні основи та сучасний стан: Монографія. К.: Національний університет «Києво-Могилянська академія». 2015. 304 с.

23. Страховий ринок України: стан, проблеми та перспективи розвитку: Монографія / За заг. ред. О. В. Бойка. К.: Національний університет "Києво-Могилянська академія", 2016. - 400 с.

24. Страховий ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку: Монографія / За заг. ред. В. О. Панченка. К.: Національний університет "Києво-Могилянська академія", 2018. - 400 с.

25. Страховий ринок України: стан та перспективи розвитку: Монографія / За заг. ред. О. В. Бойка. К.: Національний університет «Києво-Могилянська академія». 2020. 400 с.

26. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р. №85/86 ВР//Урядовий кур'єр. 1996. Квітень. Новые страхи. Деловая неделя. 1998. № 1-2.

27. Постанова Кабінету Міністрів України «Про створення Національної акціонерної страхової компанії Оранта» від 07.09.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/709-93-%D0%BF#Text>

28. Шолойко А. С. Страховий ринок України: підходи до його класифікації та періодизації / Науковий вісник Національного університету біорисурсів і природокористування України. Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2014. Вип. 200(3). С. 94-102.

29. Козьменко О. В., Меренкова А. О. Формування пріоритетів страхового ринку України у відповідності з програмами розвитку страхового ринку Solvency I та Solvency II. Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Вип. 21. Ч. 2. Черкаси, 2008. С. 198202.

30. Козьменко О. В. Порівняльна характеристика видів страхування в Україні, Росії, а також Франції та інших країнах ЄС. Зовнішня торгівля:

право та економіка. 2009. № 1 (42). С. 53-59.

31. Фурман В. Державне регулювання страхового ринку як чинник його стратегічного розвитку. Економіка і прогнозування. 2005. № 3. С. 114-126.

32. Мних М. В. Страхові компанії, їх роль та значення в системі ефективного забезпечення страхової діяльності. Економіка та держава. 2007. № 4. С. 22-24.

33. Онищенко В. О., Черв'як А. В. Вплив діджиталізації на рівень розвитку економіки. Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 15 жовтня 2019 р.). Полтава : ПолтНТУ, 2019. С. 10–12.

34. Ahsan S.M., Ali A.A., Kurian N.J. Toward a theory of agricultural insurance //American Journal of Agricultural Economics. 1982. Т. 64. №. 3. С. 510-529. 1

35. Hazell P.B. The appropriate role of agricultural insurance in developing countries //Journal of International Development. 1992. Т. 4. №. 6. С. 567-581.

36. Mahul O., Stutley C. Government support to agricultural insurance: challenges and options for developing countries. World Bank Publications, 2010.